

«دنیای اقتصاد» به شما «قدرت پیش بینی» می دهد

روزنامه صبح ایران

دسایه اقتصاد

فرصتی برای مذاکره‌کنندگان قدیمی

شماره روزنامه: ۶۲۶۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۱/۲۷ شماره خبر: ۴۱۷۱۱۹۶ یادداشت

دکتر ساسان کریمی*

پس از دور نخست مذاکرات هسته‌ای ایران و ایالات‌متحده در مسقط، دو طرف، مذاکرات را سازنده خواندند و برای هفته آینده قرار دور بعد را گذاشتند. جامعه و بازار نیز با ایجاد امید، واکنش‌های قابل‌توجهی به این قدم نخست نشان داد. اما واقعیت همیشه کمی از آنچه در رسانه و افواه دیده می‌شود «رقیق‌تر و دقیق‌تر» است.

آنچه در مقطع کنونی می‌توان به عنوان نکته مثبت و امیدوارکننده در نظر گرفت، منحصر به اراده سیاسی طرفین و تأثیرپذیری اندک و مدیریت‌شده آمریکا از خصم‌هایی مانند رژیم صهیونیستی است. واقعیت این است که پای ترامپ و لااقل ویتکاف در مواجهه با ایران روی زمین است: آنها از خواسته‌های خود، خطوط قرمز، ابعاد مختلف مذاکره و... حرف نمی‌زنند و تلاش نمی‌کنند بهره‌برداری زود هنگام از مذاکرات بکنند و همه اینها خود نشانه تمایل واقعی آنها برای رسیدن به نتیجه است. به هر حال ترامپ به‌عنوان یک سیاستمدار نه‌چندان تازه‌کار ولی خودشیفته به دنبال برجای گذاشتن میراث از خود است.

او در رقابت دائمی ذهنی با همه، از جمله روسای جمهور قبلی ایالات‌متحده است. همین موضوع از نظر روان‌شناسانه دست برتر را به ایران می‌دهد که از مطلوبیت مورد نظر ترامپ به سود خود استفاده کند. اما مخاطره همراه این فرصت آن است که او حتما خود را قهرمان و برنده این مذاکرات و هرگونه نتیجه معرفی خواهد کرد؛ امری که می‌تواند در سیاست داخلی ما به هزینه‌های گزافی برای مذاکره‌کنندگان منجر شود که قبلا هم شاهدش بوده‌ایم.

اما اگر از اراده سیاسی بگذریم و بیشتر به واقعیت انجام‌شده توجه کنیم، ذکر این معنا خالی از اهمیت نیست که در چهار رفت و برگشت واسط عمانی، امکان ورود به جزئیات وجود نداشته است. بنابراین احتمالا آنچه مورد تبادل آرا قرار گرفته، فارغ از اراده سیاسی که شرحش رفت، موضوع و موضع کلی مورد انتظار طرفین بوده است.

در عین حال اگر دولت و مردم بخواهند به سوی نتیجه واقعی و آرامش‌بخشی پیش بروند، باید این نکته را در نظر بگیرند که همواره گره‌های کار از زمان ورود به جزئیات رخ‌نمایی می‌کنند.

اگرچه ترامپ به دنبال میراث‌سازی از این مذاکرات برای خود است و در نتیجه به سمتی می‌رود که در نگاه اول به نظر می‌رسد منافع ایران را به خطر می‌اندازد، اما در واقعیت‌های روی زمین در هفته‌های گذشته بیش از هر زمان روند مذاکرات را تعیین خواهند کرد.

اگر موضع دولت آمریکا، اطمینان از صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران باشد، بهترین چارچوب برای دنبال کردن همان برجام است که رد آن تمام انگیزه دونالد ترامپ است. بنابراین آنچه او می‌خواهد، یعنی تضمین صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران فراتر از بندهای فنی برجام، به نحوی که برای جمهوری اسلامی ایران نیز قابل پذیرش باشد، چندان روشن نیست. حتی به‌آسانی نمی‌توان حدس زد که چه امتیاز فنی و هسته‌ای فراتر از آنچه در برجام ذکر شده، از سوی ایران پیشنهاد دادنی است. اگر هم قرار بر همان بندها باشد، مشکل ترامپ در فروختن آن به سیاست داخلی آمریکا که البته مشکل ما نیست، بر سر جای خود است.

نکته بعدی اینکه فاصله فنی و هسته‌ای ایران تا آنچه در برجام آمده، امروز بسیار بیش از ۲۰۱۵ است. در نتیجه راهی که ایران باید برای چیزی شبیه برجام طی کند، از نظر فنی طولانی‌تر است تا آنچه طرف مقابل باید برای رفع تحریم‌ها در نظر بگیرد. این معنا در کنار نکته قبل نشان از پیچیدگی جزئیات مذاکره دارد. به‌علاوه آنکه ترامپ آمادگی «بازگشت به برجام» را ندارد و نیازمند چیزی کم و زیاد نسبت به آن است و به نظر می‌رسد حتی خود آمریکا تصویر واضحی از آنچه می‌خواهد، ندارد: «تضمین صلح‌آمیز بودن برنامه هسته‌ای ایران، ولی نه در قالب برجام».

آنچه ما در این زمینه باید انجام دهیم، به‌زعم نگارنده، طراحی چنین نسخه‌ای می‌تواند توسط طرف ایرانی صورت بگیرد. «شکلات‌پیچ» کردن برجام به طوری که برای ترامپ و موضع سیاسی او هم به قدر کافی جذاب باشد، ابتکاری است که می‌توانیم انجام دهیم و در این صورت یک یا چند گام از طرف آمریکایی که سردرگم می‌نماید، جلو خواهیم افتاد.

توان کارشناسی وزارت امور خارجه ایالات‌متحده و نهادهای دیگر این کشور حتما دست‌کم گرفتنی نیست، ولی موضع‌گیری‌های ترامپ و تمایل وی به حصول نتیجه بر مبنای معامله به جای ورود به جزئیات می‌تواند دست برتر را در این زمینه به ایران بدهد. علاوه بر آنکه به هر حال تیم ایرانی، به موضوع هسته‌ای، برجام و مذاکرات پیرامون آن مسلط‌تر هستند. تیم مقابل هر قدر هم که از مشورت کارشناسان در این مورد بهره ببرند، به هر حال، حداکثر اشراف دست دوم را خواهند داشت. بنابراین باید گفت به اقتضا، در صورت مذاکره مستقیم، برتری نسبی از جهت توان مذاکراتی مذاکره‌کننده با ایران است؛ چرا که در مذاکره غیرمستقیم به هر حال مجال بیشتری برای نقش‌آفرینی آن لایه دوم برقرار است.

دیگر آنکه باید در خصوص نتیجه، خشنودی پیش از موعد نکنیم: این موضوع فشار را برای حصول نتیجه بر مذاکره‌کنندگان افزایش خواهد داد و ایشان را به عجله خواهد انداخت. فعلا آنچه انجام شده در حد مواضع و موضوعات مورد نظر طرفین بوده که اشتراک نظر و احترام متقابل مشاهده شده است و غیر از این هم انتظار نمی‌رفت. اما ورود به جزئیات ممکن است تیم مذاکراتی ما را در موقعیتی قرار دهد که از سوی مقابل با درخواست‌های غیرقابل قبول طرف آمریکایی مواجه باشد و از پشت سر با شوق، حساسیت و انتظار زیاده از حد بازار، مردم و رسانه‌های داخلی.

به علاوه تا این لحظه هنوز بدخواهان مذاکرات وارد عمل نشده‌اند؛ چه در بعد رسانه‌ای و چه کنش سیاسی و عملیاتی، باید منتظر دسیسه‌های اسرائیل، تندروهای داخل آمریکا و دیگران بود. آنها که منافع اساسی در تحریم، انزوا و تهدید ایران دارند، طبعاً تا لحظه دستیابی به هرگونه توافقی آرام نخواهند گرفت.

* مدرس سیاست بین‌الملل دانشگاه تهران

ایالات متحده ▶ جامعه ▶ رژیم صهیونیستی ▶ رسانه ▶ مذاکرات هسته ای ایران ▶

این مطلب برایم مفید است

اینستاگرم تلگرام ایکس لینکدین

دکتر ساسان کریمی

فرصتی برای مذاکره کنندگان قدیمی

